

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра юридичних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ФІНАНСОВЕ ПРАВО»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
081 Право
(право)

Суми 2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
ХНУВС
Протокол від 29.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС (з юридичних дисциплін)
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри (юридичних дисциплін) (протокол від 29.08.2023 № 1)

Розробники:

1. Завідувач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС, доктор юридичних наук, доцент Панасюк О.В.;
2. Доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС, кандидат юридичних наук Пономарьова Я.О.;
3. Викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС Новик М.Ю.

Рецензенти:

1. Професор кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС, кандидат юридичних наук, професор Шуміло О. М.
2. Завідувач кафедри приватного та соціального права Сумського національного аграрного університету, кандидат юридичних наук, доцент Кузнецова М. Ю.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS 3 Загальна кількість годин 90 Кількість тем 10	08 «Право» 081 «Право» <u>перший (бакалаврський)</u> <u>рівень вищої освіти</u> (назва СВО)	Навчальний курс <u>3</u> (номер) Семестр <u>5</u> (номер) Вид контролю: <u>залік</u>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання Лекції — <u>20</u> ; (години) Семінарські заняття — <u>20</u> ; (години) Практичні заняття — _____; (години) Лабораторні заняття — _____; (години) Самостійна робота — <u>50</u> ; (години)		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Метою вивчення навчальної дисципліни «Фінансове право» є становлення сучасного, різнобічно розвиненого фахівця юриста шляхом набуття студентами знань щодо загальних засад та особливостей правового регулювання фінансових відносин, швидко знаходити варіативні способи їх застосування; виробити навички самостійного аналізу нормативно-правових документів ухвалених у сфері фінансового законодавства; надання студентам знань про основні положення фінансового права України (предмет, метод, система, принципи тощо), вивчення фінансового законодавства, що регулює суспільні відносини щодо мобілізації, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів держави та органів місцевого самоврядування з метою забезпечення реалізації їх завдань і функцій.

Завдання: Основними завданнями вивчення дисципліни «Фінансове право» є

- вивчення основних положень Загальної та Особливої частин фінансового права. Загальна частина фінансового права об'єднує положення щодо норм фінансового права і правових інститутів, що визначають: поняття, предмет, система та джерела фінансового права, особливості фінансово-правових норм та фінансово-правових відносин, систему та статус органів управління державними

фінансами, правові засади фінансового контролю в Україні та відповідальності за порушення норм фінансового законодавства. Такі норми є спільними для всіх інших фінансово-правових інститутів і становлять базу для регулювання правовідносин у сфері фінансової діяльності держави;

- вивчення Особливої частини фінансового права спрямоване на засвоєння основних положень окремих, найбільш важливих інститутів, що регулюють окремі напрями фінансової діяльності держави та різні елементи фінансової системи. Також розглядаються положення щодо основного інституту Особливої частини фінансового права – бюджетного права. Вони викладаються в двох пов'язаних темах присвячених розгляду бюджетної системи України та бюджетний процесу. Крім того розглядаються особливості правового регулювання формування державних цільових фондів.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Фінансове право» має взаємозв'язки з навчальними дисциплінами та курсами: «Податкове право», «Адміністративне право», «Адміністративний процес» тощо. Наприклад, за порушення норм фінансового законодавства може наставати адміністративна чи кримінальна відповідальність, що входять у сферу адміністративного та кримінального права. В адміністративному праві, до того ж, визначається правовий статус низки органів, як-то: міністерство фінансів України, Державної фіскальної служби України та ін. Для успішного освоєння фінансового права здобувачам знадобляться знання, отримані під час вивчення таких навчальних дисциплін, як теорія права, конституційне право, податкове право, адміністративне право та ін.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

1. понятійний апарат, пов'язаний із фінансовою діяльністю держави;
2. сутність та елементи фінансової системи, бюджетної системи;
3. поняття, методи, систему фінансового права як галузі права;
4. історію науки фінансового права та її видатних представників;
5. систему та повноваження органів державного управління фінансами, органів фінансового контролю;
6. види, методи фінансового контролю;
7. поняття фінансового правопорушення, фінансової відповідальності, підстави та порядок притягнення до фінансової відповідальності;
8. поняття та види державних та муніципальних доходів і видатків;
9. основи бюджетного права і процесу;
10. поняття та види позабюджетних фондів;

вміти:

1. аналізувати нормативно-правові акти, що регулюють фінансову діяльність держави, визначати їх юридичну силу та пріоритетність в урегулюванні конкретних фінансових відносин;
2. аналізувати акти ревізій, перевірок фінансового-господарської діяльності суб'єктів господарювання, визначати їх відповідність вимогам закону, оцінювати їх доказову силу при розслідуванні злочинів у сфері господарської діяльності;
3. виявляти ознаки фінансового правопорушення, визначати вид юридичної

- відповідальності за його вчинення;
4. роз'яснити зміст нормативних актів, що регулюють фінансову діяльність держави, з метою подолання правового нігілізму громадян.

Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни		
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	ЗК-3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
	СК-1	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
	СК-7	Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
	СК-8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
	СК-9	Знання і розуміння основ правового регулювання обігу публічних грошових коштів
	СК-11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
	СК-13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
	СК-15	Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.
	СК-16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

3. Програма навчальної дисципліни

Загальна частина фінансового права України

Тема № 1. ПРЕДМЕТ МЕТОД СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Поняття, предмет, метод фінансового права. Характеристика фінансових відносин, що складають предмет фінансового права. Фінансово-правові відносини: зміст та особливості. Характер та матеріальний зміст фінансових правовідносин. Структура фінансових правовідносин: суб'єкти, об'єкт, зміст. Правосуб'єктність. Суб'єктивне право та суб'єктивний обов'язок. Класифікація фінансових правовідносин за матеріальним змістом. Юридичний факт та його зміст: дії, події, акти, вчинки. Поняття методу правового регулювання та його особливості в фінансовому праві. Фінансове право в системі права України. Взаємозв'язок фінансового права з конституційним, адміністративним, цивільним, господарським правом. Поєднання фінансового права з кримінальним, трудовим та пенсійним правом.

Система та джерела фінансового права. Загальна та особлива частини фінансового права. Фінансове законодавство. Фінансово-правові акти та їх класифікація за юридичними властивостями та за органами, що їх видають. Коротка характеристика основних джерел фінансового права. Фінансово-правові норми. Їх зміст, особливості.

Тема № 2 ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ

Поняття, ознаки, функції фінансів. Фінанси як економічна, юридична, історична та вартісна категорії. Державні фінанси. Матеріальний зміст фінансів: централізовані та децентралізовані фонди коштів.

Фінансова діяльність держави. Фінансова діяльність, її об'єкт та інструмент. Економічний та правовий характер фінансової діяльності державності. Принципи та методи фінансової діяльності держави. Загально-правові та галузеві принципи фінансової діяльності. Методи формування фондів коштів: обов'язковий та добровільний. Методи розподілу грошових коштів: фінансування, дотації, субсидії, субвенції, кредитування. Методи використання фінансових ресурсів. Метод фінансового контролю. Правове регулювання фінансової системи. Організаційний аспект та матеріальне вираження фінансової системи. Характеристика окремих ланок фінансової системи: державного бюджету, місцевих фінансів, фінансів державних підприємств, державних позабюджетних фондів, кредиту. Система та правове положення органів влади, що здійснюють фінансову діяльність держави. Правове становище та функції органів державної влади у сфері фінансової діяльності держави. Органи загальної компетенції. Органи спеціальної компетенції. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності.

Тема № 3. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Фінансовий контроль як складова частина загальної системи державного контролю. Суть та призначення фінансового контролю. Значення

фінансового контролю. Фінансова дисципліна. Фінансове правопорушення. Принципи фінансового контролю. Об'єкти фінансового контролю.

Види, функції, методи фінансового контролю. Форми фінансового контролю в залежності від часу проведення; залежно від характеру взаємовідносин і суб'єкта контролю; за формами проведення; залежно від підстави проведення контролю. Методи фінансового контролю: спостереження, перевірка, обслідування, аналіз, ревізія. Види ревізій за змістом, за обсягом діяльності, за обслідуваним періодом, за організаційною ознакою. Організація та органи проведення фінансового контролю. Види фінансового контролю залежно від того, чи формують суб'єкти контролю критерії (норми) контролю і чи є вони ініціаторами. Контрольні повноваження Верховної Ради України, Президента України, Міністерства фінансів України, Державної контрольно-ревізійної служби України, Державного казначейства України, Державної податкової служби України. Аудит: сутність та види.

Тема № 4. БЮДЖЕТНЕ ПРАВО ТА БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ В УКРАЇНІ

Поняття і роль бюджету. Бюджет в економічному розумінні. Основне джерело формування бюджету. Бюджет за формою прояву та за матеріальним змістом. Юридичне значення бюджету. Склад бюджетних актів. Функції бюджету. Політичне значення бюджету. Взаємозв'язок бюджету з економікою.

Бюджетне право та бюджетні правовідносини. Предмет бюджетного права. Специфічні риси бюджетного права. Суб'єкти бюджетних правовідносин. Бюджетне законодавство. Бюджетно-правові норми. Класифікація бюджетно-правових норм за змістом, за часом дії. Джерела бюджетного права. Класифікація бюджетних документів. Бюджетний устрій та бюджетна система України. Фактори, що впливають на бюджетний устрій. Види бюджетів. Поняття та склад зведеного бюджету України. Принципи побудови бюджетної системи України.

Бюджетна класифікація. Складові бюджетної класифікації. Сутність та склад доходів бюджету. Сутність та склад видатків бюджету. Таємні видатки. Класифікація фінансування бюджету та боргу. Загальний та спеціальний фонди бюджету. Особливості спеціального фонду. Резервний фонд. Дефіцит бюджету. Причини виникнення дефіциту. Законодавче регламентування дефіциту бюджету. Профіцит бюджету.

Тема № 5. БЮДЖЕТНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВИ

Поняття бюджетних повноважень. Зміст інституту та види бюджетних повноважень. Рівні та групи бюджетних прав. Учасники бюджетного процесу. Бюджетні повноваження Президента України, Верховної ради України та місцевих органів самоврядування, Комітету Верховної Ради з питань бюджету, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Національного банку України.

Розпорядники бюджетних коштів і бюджетні призначення. Види розпорядників бюджетних коштів. Головні розпорядники бюджетних коштів на різних територіальних рівнях. Функції головного розпорядника бюджетних коштів. Бюджетний запит. Бюджетне призначення. Бюджетне асигнування. Механізм бюджетних призначень.

Правові засади організації міжбюджетних відносин. Міжбюджетні відносини. Бюджетне регулювання. Міжбюджетні трансферти. Дотації вирівнювання. Субвенції. Механізм визначення міжбюджетних трансфертів. Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування. Індекс відносної податкоспроможності. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості.

Тема № 6. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Поняття, зміст та стадії бюджетного процесу. Поняття формування бюджету. Бюджетний процес. Складові бюджетного процесу. Завдання бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу. Принципи бюджетного процесу. Бюджетний цикл.

Порядок складання проекту бюджету, його розгляд і затвердження. Бюджетне планування. Завдання та принципи бюджетного планування. Зміст бюджетного планування. Бюджетні запити. Бюджетна резолюція. Склад проекту закону про Державний бюджет та додаткові матеріали. Подання проекту до Верховної Ради України. Підготовка до першого читання проекту закону про Державний бюджет. Перше, друге та третє читання проекту закону про Державний бюджет. Обмеження щодо виконання бюджету в разі його неприйняття до граничного терміну. Затвердження місцевих бюджетів. Зміст рішення про місцевий бюджет.

Виконання Державного бюджету України та бюджетів місцевого самоврядування. Зміст казначейської системи виконання бюджету. Касове виконання бюджету. Бюджетний розпис. Лімітні довідки про бюджетні асигнування. Мережа бюджетних установ і організацій, яким виділятимуться кошти. Механізм витрачання бюджетних коштів та отримання готівки. Закриття бюджетних рахунків та переведення залишків.

Облік та звітність про виконання Державного бюджету України. Облік операцій по виконанню Державного бюджету органами Державного казначейства та розпорядниками бюджетних коштів. Види звітності про виконання Державного бюджету України. Місячна звітність. Квартальний звіт. Річний звіт. Річний звіт Рахункової палати України. Рішення Верховної Ради України про виконання Закону України про Державний бюджет України.

Тема № 7. ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ДОХОДІВ. СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ДОХОДІВ

Поняття та система державних доходів. Державні доходи з фінансової точки зору. Публічні доходи. Класифікація державних доходів. Класифікація доходів бюджету. Склад доходів Державного бюджету України. Основи правового регулювання державних доходів.

Податки: поняття, значення та функції. Принципи оподаткування. Риси податків. Податкова система України. Функції оподаткування. Принципи оподаткування.

Податкова система України. Загальнодержавні податки. Правова природа місцевих податків і зборів. Система податків і зборів (обов'язкових платежів), що передбачає спеціальний режим оподаткування. Міжнародні угоди про уникнення подвійного оподаткування.

Правовий режим неподаткових платежів до бюджету. Митні ресурсні та рентні платежі.

Тема № 8. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ СТРАХУВАННЯ

Поняття, функції, форми та види державного кредиту. Поняття державного кредиту. Особливості, економічний зміст, юридична природа, забезпечення та цільове призначення державного кредиту. Ознаки правових відносин державного кредиту. Функції державного кредиту. Класифікація державного кредиту залежно від статусу позичальника, від сфери розміщення боргових зобов'язань, від строків погашення, виду доходності. Форми державного кредиту: державні облігації, казначейські зобов'язання.

Державний борг. Сутність та праві обмеження державного боргу. Внутрішній державний борг, його види, структура. Зовнішній державний борг. Основні причини створення і збільшення державного боргу.

Міжнародно-кредитні відносини України. Світовий банк. Європейський банк реконструкції та розвитку. Міжнародний валютний фонд. Критерії ефективності та стабілізації призначення.

Запозичення до місцевих бюджетів. Умови розвитку ринку місцевих запозичень. Правове регулювання місцевих запозичень в Україні. Форми запозичень муніципального органу. Звітність та інформування про здійснення місцевих запозичень.

Поняття та функції страхування. Суть страхового захисту. Зміст та об'єкт страхування. Страхові відносини.

Основні галузі та види страхування. Обов'язкове державне страхування: особливості правового регулювання. Види та принципи обов'язкового державного страхування. Обов'язкове загальне та обов'язкове професійне страхування. Обов'язкове державне страхування певних видів державних службовців. Добровільне страхування. Особисте страхування, майнове страхування, страхування відповідальності, страхування економічних ризиків та соціальне страхування. Перестрахування. Відносини у сфері страхування, що регулюються фінансовим правом. Страховики та страхувальники за цих видів страхування. Організація страхування в Україні.

Тема № 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ

Поняття державних видатків, їх особливості. Видатки та витрати бюджету. Класифікація державних видатків за предметною ознакою, за роллю в відтворювальному процесі, за економічним змістом. Інститут

видатків бюджету. Показники бюджетного асигнування. Правове регулювання в галузі видатків. Механізм здійснення видатків.

Поняття та принципи бюджетного фінансування. Режими бюджетного фінансування. Суб'єкти видаткових відносин. Розпорядники та одержувачі бюджетних коштів.

Кошторис: поняття та значення. Кошторис як фінансово-індивідуальний акт. Порядок кошторисно-бюджетного фінансування. Бюджетна установа та кошторис бюджетної установи. Правове значення кошторису. Види кошторисів. Складові кошторису.

Фінансова дисципліна в бюджетному праві. Бюджетне правопорушення. Наслідки нецільового використання бюджетних коштів. Підстави для призупинення бюджетних асигнувань. Механізм призупинення бюджетних асигнувань.

Тема № 10. ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Кримінальна, адміністративна, цивільно-правова відповідальність за порушення норм чинного фінансового законодавства.

Фінансова відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності. Фінансове правопорушення, поняття та склад. Особливості суб'єктивної сторони фінансового правопорушення.

Поняття, особливості, класифікація фінансових санкцій.

Відповідальність за порушення норм валютного законодавства. Правові засади та державні органи, що притягають до фінансової відповідальності за порушення норм валютного законодавства.

Відповідальність за порушення правил здійснення банківських операцій, норм з регулювання обігу готівки (в тому числі правил використання реєстраторів рахункових операцій при розрахунках за готівку). Правові засади та державні органи, що притягають до фінансової відповідальності.

Відповідальність за порушення норм законодавства в сфері оподаткування, в тому числі правил обліку та звітності, реалізації підакцизних товарів. Правові засади та державні органи, що притягають до фінансової відповідальності за порушення норм податкового законодавства.

Відповідальність за порушення норм бюджетного законодавства. Правові засади та державні органи, що уповноважені притягати до фінансової відповідальності.

Відповідальність за легалізацію доходів, набутих злочинним шляхом.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські	Практичні заняття	Лабораторні	Самостійна робота	
Загальна частина Фінансового права України ТЕМА № 1. Предмет, метод, система фінансового права.	9	2	2	-	-	5	
ТЕМА № 2. Фінансова діяльність держави	9	2	2	-	-	5	
ТЕМА № 3. Правові засади фінансового контролю в Україні	9	2	2	-	-	5	
ТЕМА № 4. Бюджетне право та бюджетний устрій в Україні	9	2	2	-	-	5	
Особлива частина Фінансового права України Тема №5 Бюджетні повноваження держави	9	2	2	-	-	5	
Тема №6 Бюджетний процес в Україні	9	2	2	-	-	5	
Тема №7 Правові засади регулювання державних доходів. Система державних доходів	9	2	2			5	
Тема №8 Правові засади державного кредиту та правові основи стрвахування	9	2	2	-	-	5	
Тема №9 Правове регулювання державних видатків	9	2	2			5	
Тема №10Фінансово-правова відповідальність	9	2	2			5	Залік
Всього за рік:	90	20	20			50	

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни	Література:
<p>Тема № 1. Предмет, система та джерела фінансового права</p> <p>Фінансова діяльність держави. Фінансова система України. Фінансове право як галузь права і наука фінансового права. Зародження науки фінансового права з фінансової науки. Історія розвитку вітчизняної науки фінансового права. Видатні представники науки фінансового права.</p>	<p>Захарченко В. Ю. Податкова система : практичні питання застосування норм податкового кодексу України / За заг. ред. В.Ю.Захарченка. К. : Юрінком Інтер, 2011. 368 с.</p> <p>Фінансове право (у запитаннях і відповідях) : навч. посіб. /; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. М. Касьяненко ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. 317 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. . Ужгород : Вид-во Олесьандри Гаркуші, 2013. 236 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, А.О. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Харків: Право, 2010. 288 с.</p> <p>Бюджетний процес в Україні : навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Грінь Д. С., 2011. 363 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.О. Мацелик, Т.О. Мацелик, В.А. Трипольський, за ред. В.К. Шкарупи. К.: Знання, 2011. 815 с. (Вища освіта ХХІ століття).</p> <p>Конституція України : Закон</p>

		<p>України від 28.06.1996 р. за № 254к/96-ВР. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80</p> <p>Бюджетний кодекс України. Офіційний вісник України від 13.08.2010., № 59. Стор. 9. Ст. 20-47. URL: https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text</p> <p>Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, № 13–14, № 15–16, № 17. Стор. 556. Ст. 112. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru</p>
	Тема № 2. Фінансова діяльність держави	<p>Пірожкова Ю. В. Фінансове право : Навчально-методичний посібник у схемах і таблицях. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. 121 с.</p> <p>Роль В. Ф. Фінансове право : Навч. посіб. / В. Ф. Роль, В. В. Сергієнко, С. М. Попова К. : Центр учбової літератури, 2011. 392 с</p> <p>Фінансове право України : Підручник / М.П. Кучерявенка, О.О. Дмитрик, О.А. Лукашев та ін.; за ред. М.П. Кучерявенка. Х. : Право, 2016. 440 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. . Ужгород : Вид-во Олесьандри Гаркуші, 2013.</p>
	<p>Поняття фінансів, фондів коштів. Фінансова система України та її складові. Бюджетна система, кредитна система, обов’язкове державне страхування, фінанси підприємств, установ, організацій. Поняття фінансової діяльності держави. Стадії фінансової діяльності держави: мобілізація (формування, утворення), розподіл (перерозподіл), використання, фінансовий контроль.</p>	

			<p>236 с.</p> <p>Лучковська С.І. Фінансове право: навч. посіб. / С.І. Лучковська. – Київ: КНТ, 2010. 296 с.</p> <p>Фінансове право України : навч. посіб./М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, О.А. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Х.: Право, 2010. 288 с.</p> <p>Бюджетний кодекс України. Офіційний вісник України від 13.08.2010., № 59. Стор. 9. Ст. 20-47. URL: https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text</p> <p>Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, № 13–14, № 15–16, № 17. Стор. 556. Ст. 112. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru</p> <p>Положення про Державну фіскальну службу України: Постанова КМУ від 21.05.2014 р. № 236. Ст. 1507. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text</p>
		Тема № 3 Правові засади фінансового контролю в Україні	Фінансове право: курс лекцій / Є. П. Гайворонський, В. Д. Гвоздецький, В. О. Тімашов; Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. Київ : Сталь, 2015. 472 с.
		Система органів фінансового контролю.	Фінансове право: навч. посіб.; за заг. ред. А. Г. Чубенка, Д. М. Павлова. Нац. акад. внутр. справ. Київ : КНТ, 2014. - 597 с.
		Повноваження в сфері фінансового контролю Рахункової палати України.	Теліпко В. Е. Науково-практичний коментар до
		Повноваження в сфері фінансового контролю органів Державної фіскальної служби України.	
		Повноваження в сфері фінансового контролю органів Державної аудиторської служби України.	

			<p>Бюджетного кодексу України / В. Е. Теліпко, А.С. Овчаренко, С. А. Пасанюк / За заг. ред., М. Я. Азарова. К. : Центр учбової літератури, 2010. 480 с.</p> <p>Фінансове право : підручник / Ю.М. Жорнокуй, О.В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та ін., за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець. 2-ге вид. доп. та перероб. Харків : Екограф, 2015. 500 с.</p> <p>Бюджетний процес в Україні : навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Грінь Д. С., 2011. 363 с.</p> <p>Орлюк О.П. Фінансове право: навч. посіб. / О.П. Орлюк. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.О. Мацелик, Т.О. Мацелик, В.А. Трипольский, за ред. В.К. Шкарупи. К.: Знання, 2011. 815 с. (Вища освіта ХХІ століття).</p>
	Тема №4 Бюджетне право та бюджетний устрій в Україні	<p>Закон України про Державний бюджет на відповідний бюджетний період.</p> <p>Дефіцит та профіцит бюджету, джерела фінансування дефіциту бюджету. Граничний обсяг боргу.</p> <p>Скорочення видатків загального фонду Державного бюджету України. Захищені статті видатків бюджету.</p>	<p>Пирожкова Ю. В. Фінансове право : Навчально-методичний посібник у схемах і таблицях. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. 121 с.</p> <p>Роль В. Ф. Фінансове право : Навч. посіб / В. Ф. Роль, В. В. Сергієнко, С. М. Попова К. : Центр учбової літератури, 2011. 392 с</p> <p>Фінансове право України : Підручник / М.П. Кучерявенка, О.О. Дмитрик, О.А. Лукашев та ін.; за ред. М.П. Кучерявенка. Х. : Право, 2016. 440 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб.</p>

			<p>/ М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. . Ужгород : Вид-во Олесандри Гаркуші, 2013. 236 с.</p> <p>Лучковська С.І. Фінансове право: навч. посіб. / С.І. Лучковська. – Київ: КНТ, 2010. 296 с.</p> <p>Фінансове право України : навч. посіб./М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, О.А. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Х.: Право, 2010. 288 с.</p> <p>Бюджетний кодекс України. Офіційний вісник України від 13.08.2010., № 59. Стор. 9. Ст. 20-47. URL: https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text</p> <p>Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, № 13–14, № 15–16, № 17. Стор. 556. Ст. 112. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru</p> <p>Положення про Державну фіскальну службу України: Постанова КМУ від 21.05.2014 р. № 236. Ст. 1507. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text</p>
		<p>Тема № 5. Бюджетні повноваження держави</p> <p>Поняття бюджетних повноважень. Зміст інституту та види бюджетних повноважень. Учасники бюджетного процесу. Бюджетні</p>	<p>Фінансове право: курс лекцій / Є. П. Гайворонський, В. Д. Гвоздецький, В. О. Тімашов; Укр. держ. ун-т фінансів та</p>

	<p>повноваження Президента України, Верховної ради України та місцевих органів самоврядування, Комітету Верховної Ради з питань бюджету, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Національного банку України. Розпорядники бюджетних коштів і бюджетні призначення. Головні розпорядники бюджетних коштів на різних територіальних рівнях.</p>	<p>міжнар. торгівлі. Київ : Сталь, 2015. 472 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб.; за заг. ред. А. Г. Чубенка, Д. М. Павлова. Нац. акад. внутр. справ. Київ : КНТ, 2014. - 597 с.</p> <p>Теліпко В. Е. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / В. Е. Теліпко, А.С. Овчаренко, С. А. Пасанюк / За заг. ред., М. Я. Азарова. К. : Центр учбової літератури, 2010. 480 с.</p> <p>Фінансове право : підручник / Ю.М. Жорнокуй, О.В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та ін., за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець. 2-ге вид. доп. та перероб. Харків : Екограф, 2015. 500 с.</p> <p>Бюджетний процес в Україні : навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Грінь Д. С., 2011. 363 с.</p> <p>Орлюк О.П. Фінансове право: навч. посіб. / О.П. Орлюк. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.О. Мацелик, Т.О. Мацелик, В.А. Трипольский, за ред. В.К. Шкарупи. К.: Знання, 2011. 815 с. (Вища освіта ХХІ століття).</p>
	<p>Тема № 6. Бюджетний процес в Україні</p> <p>Правові засади реалізації бюджетних повноважень Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, комітетів Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, сільських, селищних, міських та районних у містах рад.</p>	<p>Захарченко В. Ю. Податкова система : практичні питання застосування норм податкового кодексу України / За заг. ред. В.Ю.Захарченка. К. : Юрінком Інтер, 2011. 368 с.</p> <p>Фінансове право (у</p>

		<p>Стадії бюджетного процесу, їх тривалість. Складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів.</p>	<p>запитаннях і відповідях) : навч. посіб. /; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. М. Касьяненко ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. 317 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. . Ужгород : Вид-во Олесьандри Гаркуші, 2013. 236 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, А.О. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Харків: Право, 2010. 288 с.</p> <p>Бюджетний процес в Україні : навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Грінь Д. С., 2011. 363 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.О. Мацелик, Т.О. Мацелик, В.А. Трипольский, за ред. В.К. Шкарупи. К.: Знання, 2011. 815 с. (Вища освіта ХХІ століття).</p> <p>Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. за № 254к/96-ВР. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80</p> <p>Бюджетний кодекс України. Офіційний вісник України</p>
--	--	--	---

		<p>від 13.08.2010., № 59. Стор. 9. Ст. 20-47. URL: https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text</p> <p>Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, № 13-14, № 15-16, № 17. Стор. 556. Ст. 112. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru</p>
	<p>Тема № 7. Правові засади регулювання державних доходів. Система державних доходів</p> <p>Поняття та сутність публічних доходів, правові основи їх встановлення та стягнення. Поняття державних доходів та їх види. Місцеві доходи. Поняття доходів бюджетів. Особливості класифікації публічних доходів. Система публічних доходів. Податки та їх характерні ознаки. Функції податків.</p> <p>Класифікація податків. Загальнодержавні та місцеві податки і збори. Сутність та завдання податкового права як елементу фінансового права. Поняття та види податкових правовідносин та податкових норм.</p>	<p>Фінансове право: курс лекцій / Є. П. Гайворонський, В. Д. Гвоздецький, В. О. Тімашов; Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. Київ : Сталь, 2015. 472 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб.; за заг. ред. А. Г. Чубенка, Д. М. Павлова. Нац. акад. внутр. справ. Київ : КНТ, 2014. - 597 с.</p> <p>Теліпко В. Е. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / В. Е. Теліпко, А.С. Овчаренко, С. А. Пасанюк / За заг. ред., М. Я. Азарова. К. : Центр учбової літератури, 2010. 480 с.</p> <p>Фінансове право : підручник / Ю.М. Жорнокуй, О.В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та ін., за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець. 2-ге вид. доп. та перероб. Харків : Екограф, 2015. 500 с.</p> <p>Бюджетний процес в Україні : навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Грінь Д. С., 2011. 363 с.</p> <p>Орлюк О.П. Фінансове право:</p>

			<p>навч. посіб. / О.П. Орлюк. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.О. Мацелик, Т.О. Мацелик, В.А. Трипольский, за ред. В.К. Шкарупи. К.: Знання, 2011. 815 с. (Вища освіта ХХІ століття).</p>
		Тема № 8. Правові засади державного кредиту та правові основи страхування	<p>Пирожкова Ю. В. Фінансове право : Навчально-методичний посібник у схемах і таблицях. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. 121 с.</p> <p>Роль В. Ф. Фінансове право : Навч. посіб. / В. Ф. Роль, В. В. Сергієнко, С. М. Попова К. : Центр учбової літератури, 2011. 392 с</p> <p>Фінансове право України : Підручник / М.П. Кучерявенка, О.О. Дмитрик, О.А. Лукашев та ін.; за ред. М.П. Кучерявенка. Х. : Право, 2016. 440 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. . Ужгород : Вид-во Олесандри Гаркуші, 2013. 236 с.</p> <p>Лучковська С.І. Фінансове право: навч. посіб. / С.І. Лучковська. – Київ: КНТ, 2010. 296 с.</p> <p>Фінансове право України : навч. посіб./М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, О.А. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Х.: Право, 2010. 288 с.</p> <p>Бюджетний кодекс України. Офіційний вісник України</p>
		<p>Поняття й ознаки публічного кредиту. Сутність державного кредиту, його принципи і форми. Визначення відмінностей між державним та банківським кредитом. Поняття державних і місцевих запозичень. Інститут державних і місцевих запозичень. Види і форми державного боргу. Управління державним і місцевим боргом. Нормативно-правове забезпечення відносин у галузі державного боргу. Поняття державних позик. Облігації внутрішніх державних позик та їх види. Облігації зовнішніх державних позик та їх види.</p> <p>Казначейські зобов'язання. Поняття страхування та його риси. Сутність і функції страхування. Історія виникнення і розвитку страхової справи у світі. Структура національного страхового ринку. Страхова компанія. Основні галузі і види страхування.</p> <p>Класифікація фінансово-правових взаємовідносин у сфері страхування. Зміст та особливі умови договору страхування. Організація нагляду та контролю за страховою діяльністю в Україні.</p>	

			<p>від 13.08.2010., № 59. Стр. 9. Ст. 20-47. URL: https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text</p> <p>Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, № 13–14, № 15–16, № 17. Стр. 556. Ст. 112. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru</p> <p>Положення про Державну фіскальну службу України: Постанова КМУ від 21.05.2014 р. № 236. Ст. 1507. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text</p>
		<p>Тема № 9. Правове регулювання державних видатків</p> <p>Поняття публічних видатків, особливості правового регулювання відносин у галузі видатків. Поняття витрат держави, їх характерні особливості та принципи фінансування. Особливості витрат держави в нових умовах господарювання. Поняття та принципи бюджетного фінансування. Основні принципи, методи та джерела фінансування галузей народного господарства.</p>	<p>Захарченко В. Ю. Податкова система : практичні питання застосування норм податкового кодексу України / За заг. ред. В.Ю.Захарченка. К. : Юрінком Інтер, 2011. 368 с.</p> <p>Фінансове право (у запитаннях і відповідях) : навч. посіб. /; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. М. Касьяненко ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. 317 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. . Ужгород : Вид-во Олесьандри Гаркуші, 2013.</p>

			<p>236 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, А.О. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Харків: Право, 2010. 288 с.</p> <p>Бюджетний процес в Україні : навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Грінь Д. С., 2011. 363 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М.О. Мацелик, Т.О. Мацелик, В.А. Трипольський, за ред. В.К. Шкарупи. К.: Знання, 2011. 815 с. (Вища освіта ХХІ століття).</p> <p>Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. за № 254к/96-ВР. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80</p> <p>Бюджетний кодекс України. Офіційний вісник України від 13.08.2010., № 59. Стор. 9. Ст. 20-47. URL: https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text</p> <p>Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, № 13–14, № 15–16, № 17. Стор. 556. Ст. 112. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru</p>
		<p>Тема № 10. Фінансово-правова відповідальність</p> <p>Поняття, види фінансово-правової</p>	<p>Пирожкова Ю. В. Фінансове право : Навчально-методичний посібник у схемах і таблицях.</p>

		<p>відповідальності. Принципи фінансово-правової відповідальності. Функції фінансово-правової відповідальності. Відповідальність за порушення фінансового законодавства.</p>	<p>Запоріжжя : ЗНУ, 2010. 121 с.</p> <p>Роль В. Ф. Фінансове право : Навч. посіб / В. Ф. Роль, В. В. Сергієнко, С. М. Попова К. : Центр учбової літератури, 2011. 392 с</p> <p>Фінансове право України : Підручник / М.П. Кучерявенка, О.О. Дмитрик, О.А. Лукашев та ін.; за ред. М.П. Кучерявенка. Х. : Право, 2016. 440 с.</p> <p>Фінансове право: навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. . Ужгород : Вид-во Олесьандри Гаркуші, 2013. 236 с.</p> <p>Лучковська С.І. Фінансове право: навч. посіб. / С.І. Лучковська. – Київ: КНТ, 2010. 296 с.</p> <p>Фінансове право України : навч. посіб./М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, О.А. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Х.: Право, 2010. 288 с.</p> <p>Бюджетний кодекс України. Офіційний вісник України від 13.08.2010., № 59. Стор. 9. Ст. 20-47. URL: https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text</p> <p>Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, № 13-14, № 15-16, № 17. Стор. 556. Ст. 112. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru</p>
--	--	--	--

				Положення про Державну фінансову службу України: Постанова КМУ від 21.05.2014 р. № 236. Ст. 1507. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text
--	--	--	--	--

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Предмет і метод фінансового права як галузі права.
2. Зміст та структура фінансової системи держави.
3. Гармонізація законодавства України з законодавством ЄС у сфері фінансової діяльності держави.
4. Методи та правові форми публічної фінансової діяльності в Україні.
5. Публічні та приватні фінанси: порівняльно-правовий аналіз.
6. Методи фінансового контролю в зарубіжних країнах.
7. Характеристика принципів фінансового контролю.
8. Характеристика ревізії як методу фінансового контролю.
9. Характеристика перевірки як методу фінансового контролю.
10. Правовий статус і повноваження Рахункової палати України.
11. Поняття бюджетного права. Бюджетно-правові норми і відносини.
12. Бюджетний кодекс як джерело бюджетного права.
13. Правове регулювання бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування.
14. Бюджетні повноваження Верховної Ради України.
15. Класифікація бюджетно-правових норм за змістом, за часом дії.
16. Поняття бюджетного процесу. Принципи бюджетного процесу.
17. Бюджетний процес України та в зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз.
18. Казначейська система в Україні.
19. Класифікація державного боргу.
20. Міжнародно-кредитні відносини України
21. Суб'єкти видаткових відносин. Види та повноваження головних розпорядників бюджетних коштів.
22. Основи правового регулювання державних доходів.
23. Страхування як економічна і правова категорія, її матеріальний зміст.
24. Порядок створення, основні функції та структура Національного банку України.
25. Відповідальність за порушення законодавства у сфері страхування.
26. Відносини у сфері страхування, що регулюються фінансовим правом.
27. Державна позика як основна форма державного кредиту: поняття, зміст та види.
28. Особливості фінансових санкцій.

29. Фінансова відповідальність за порушення норм податкового законодавства.
30. Процесуальні форми реалізації фінансово-правової відповідальності.

6. Методи навчання

Оволодіння знаннями даного предмета забезпечується поєднанням таких різних форм і методів навчання, як лекції та семінарські заняття й самостійна робота. Ґрунтовнішому вивченню окремих тем сприяють написання рефератів, участь у роботі наукових гуртків, науково-практичних конференцій, семінарів, олімпіад.

Метою лекційного курсу є аналіз та формування у студентів знань законодавства, що регулює відносини, що виникають при акумуляції коштів у розпорядження держави та органів місцевого самоврядування та використанні цих коштів для забезпечення виконання завдань і функцій держави в цілому.

Аудиторні заняття проводяться у формі лекційних і семінарських занять, на яких студенти повинні закріпити знання про особливості, притаманні регулюванню відносин, що виникають у сфері мобілізації, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів держави та органів місцевого самоврядування з метою забезпечення реалізації їх завдань і функцій, а також набути навички правозастосування у даній сфері.

Лекційні заняття передбачають викладення нового теоретичного матеріалу викладачем, за своїм змістом лекції охоплюють основний теоретичний матеріал найважливіших тем навчальної дисципліни. Лекції є основним джерелом знань, які проводяться в класичній академічній формі. Метою лекційного курсу є формування у студентів комплексу сучасних знань, вмінь та навичок у сфері фінансово-правових відносин. Для досягнення названої мети необхідним уявляється вивчення сучасної наукової та навчальної літератури з фінансового права; аналіз європейського законодавства, а також міжнародних нормативно-правових актів та ін.

Практичне заняття – форма навчального заняття, під час якого викладач організує обговорення попередньо визначених питань, до яких студенти повинні самостійно готувати тези виступів; вміти формулювати визначення основних понять сучасного фінансового права; добирати нормативні акти, які регламентують певні питання мобілізації, розподілу та використання грошових коштів до фондів держави та органів місцевого самоврядування; застосовувати норми Бюджетного кодексу України до конкретних правових ситуацій.

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом здобувачем у час, вільний від аудиторних навчальних занять, яка складається з опрацювання конспекту лекцій, підготовки до практичних занять, самостійного освоєння навчального матеріалу по окремим темам, щодо яких не передбачені аудиторні заняття, ознайомлення з нормативними актами та рекомендованою літературою, а також самостійне виконання індивідуальних завдань, передбачених цією програмою.

Самостійна робота здобувача забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни: підручники, навчальні та навчально-методичні посібники та матеріали, конспект лекцій викладача, методичними рекомендаціями тощо. Для самостійної роботи здобувачів також

рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна та періодична література.

Самостійна робота передбачає виконання доповідей, рефератів.

Критерії оцінювання під час вивчення навчальної дисципліни: здобувачі вищої освіти повинні отримати 2 і більше позитивних оцінки з дисципліни протягом вивчення загальної та спеціальної частини фінансового права.

7. Перелік питань до заліку з дисципліни «Фінансове право»

1. Поняття, ознаки, функції фінансів.
2. Фінанси як економічна, юридична, історична та вартісна категорії. Державні фінанси.
3. Матеріальний зміст фінансів: централізовані та децентралізовані фонди коштів.
4. Фінансова діяльність, її об'єкт та інструмент. Економічний та правовий характер фінансової діяльності державності.
5. Принципи фінансової діяльності.
6. Методи фінансової діяльності держави.
7. Правове регулювання фінансової системи.
8. Система та правове положення органів влади, що здійснюють фінансову діяльність держави.
9. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності.
10. Поняття, предмет, метод фінансового права.
11. Фінансово-правові відносини: зміст та особливості.
12. Структура фінансових правовідносин: суб'єкти, об'єкт, зміст.
13. Фінансове право в системі права України.
14. Система та джерела фінансового права. Загальна та особлива частини фінансового права.
15. Фінансове законодавство. Джерела фінансового права.
16. Фінансово-правові норми. Їх зміст, особливості та види.
17. Структура фінансово-правових норм.
18. Суть та призначення фінансового контролю. Принципи фінансового контролю.
19. Фінансова дисципліна. Фінансове правопорушення.
20. Об'єкти фінансового контролю.
21. Види та функції фінансового контролю.
22. Форми фінансового контролю.
23. Методи фінансового контролю. Види ревізій.
24. Організація та органи проведення фінансового контролю.
25. Контрольні повноваження Верховної Ради України та Президента України.
26. Контрольні повноваження Міністерства фінансів України.
27. Контрольні повноваження Державної контрольно-ревізійної служби України.
28. Контрольні повноваження Державного казначейства України.
29. Контрольні повноваження Державної податкової служби України.

30. Аудит: сутність та види.
31. Поняття і роль бюджету.
32. Взаємозв'язок бюджету з економікою.
33. Бюджетне право та його специфічні риси.
34. Предмет бюджетного права. Суб'єкти бюджетних правовідносин.
35. Бюджетне законодавство. Джерела бюджетного права.
36. Бюджетно-правові норми та їх класифікація.
37. Бюджетний устрій та бюджетна система України.
38. Поняття та склад зведеного бюджету України.
39. Принципи побудови бюджетної системи України.
40. Бюджетна класифікація. Складові бюджетної класифікації.
41. Сутність та склад доходів бюджету.
42. Сутність та склад видатків бюджету. Таємні видатки.
43. Класифікація фінансування бюджету та боргу.
44. Загальний та спеціальний фонди бюджету.
45. Законодавче регулювання дефіциту та профіциту бюджету.
46. Поняття бюджетних повноважень.
47. Бюджетні повноваження Президента України, Верховної Ради України, Комітету Верховної Ради з питань бюджету та місцевих органів самоврядування.
48. Бюджетні повноваження Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та Національного банку України.
49. Розпорядники бюджетних коштів.
50. Бюджетний запит. Бюджетне призначення. Бюджетне асигнування.
51. Правові засади організації міжбюджетних відносин.
52. Міжбюджетні трансферти. Дотації вирівнювання. Субвенції. Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування.
53. Поняття, зміст та стадії бюджетного процесу.
54. Порядок складання проекту бюджету, його розгляд і затвердження.
55. Склад проекту закону про Державний бюджет та додаткові матеріали. Подання проекту до Верховної Ради України.
56. Перше, друге та третє читання проекту закону про Державний бюджет.
57. Затвердження місцевих бюджетів. Зміст рішення про місцевий бюджет.
58. Зміст казначейської системи виконання бюджету.
59. Касове виконання бюджету.
60. Механізм витрачання бюджетних коштів та отримання готівки.
61. Облік та звітність про виконання Державного бюджету України.
62. Поняття та система державних доходів.
63. Правовий режим неподаткових платежів до бюджету.
64. Поняття, функції та види державного кредиту.
65. Форми державного кредиту.
66. Державний борг, його види, структура.
67. Міжнародно-кредитні відносини України.
68. Запозичення до місцевих бюджетів.
69. Поняття та функції страхування.
70. Основні галузі та види страхування.

- 71.Обов'язкове державне страхування: особливості правового регулювання.
 - 72.Страховики та страхувальники обов'язкового державного страхування.
 - 73.Організація страхування в Україні.
 - 74.Поняття державних видатків, їх особливості.
 - 75.Правове регулювання в галузі видатків. Механізм здійснення видатків.
 - 76.Поняття та принципи бюджетного фінансування. Режими бюджетного фінансування.
 - 77.Кошторис: поняття та значення.
 - 78.Порядок кошторисно-бюджетного фінансування.
 - 79.Фінансова дисципліна в бюджетному праві. Бюджетне правопорушення.
 - 80.Наслідки нецільового використання бюджетних коштів.
 - 81.Підстави та механізм призупинення бюджетних асигнувань.
- Фінансування діяльності органів внутрішніх справ.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути: екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 * 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на

певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \frac{\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)}}{\text{підсумковим контролем}} + \frac{\text{Кількість балів за підсумковим контролем}}{\text{підсумковим контролем}}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

У цьому розділі також повинні бути розроблені чіткі критерії оцінювання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю (*робота на семінарських, практичних, лабораторних та інших аудиторних заняттях, самостійна робота, виконання індивідуальних творчих завдань*) та підсумкового контролю. Кафедра визначає вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної або індивідуальної роботи. Наприклад:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне	Отримати за підсумковий контроль не менше 30

	завдання тощо.	балів
--	----------------	-------

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
80-84			
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
65-69			
60-64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.

10. Рекомендована література

Основна:

1. Захарченко В. Ю. Податкова система : практичні питання застосування норм податкового кодексу України / За заг. ред. В.Ю.Захарченка. К. : Юрінком Інтер, 2011. 368 с.
2. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України : в 3 т. / кол. авторів. К. : Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2010. 2389 с.
3. Теліпко В. Е. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / В. Е. Теліпко, А. С. Овчаренко, С. А. Пасанюк / За заг. ред., М. Я. Азарова. К. : Центр учбової літератури, 2010. 480 с.
4. Пирожкова Ю. В. Фінансове право : Навчально-методичний посібник у схемах і таблицях. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. 121 с.
5. Роль В. Ф. Фінансове право : Навч. посіб. / В. Ф. Роль, В. В. Сергієнко, С. М. Попова К. : Центр учбової літератури, 2011. 392 с
6. Фінансове право : підручник / Ю. М. Жорнокуй, О. В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та ін., за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець. 2-ге вид. доп. та перероб. Харків : Екограф, 2015. 500 с.
7. Фінансове право України : Підручник / М. П. Кучерявенка, О. О. Дмитрик, О. А. Лукашев та ін.; за ред. М. П. Кучерявенка. Х. : Право, 2016. 440 с.
8. Фінансове право: курс лекцій / Є. П. Гайворонський, В. Д. Гвоздецький, В. О. Тімашов; Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі. Київ : Сталь, 2015. 472 с.
9. Фінансове право (у запитаннях і відповідях) : навч. посіб. /; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Л. М. Касьяненко ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. 317 с.
10. Фінансове право: навч. посіб.; за заг. ред. А. Г. Чубенка, Д. М. Павлова. Нац. акад. внутр. справ. Київ : КНТ, 2014. - 597 с.
11. Фінансове право України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". О. : Фенікс, 2012. 189 с.
12. Фінансове право: навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. . Ужгород : Вид-во Олесандри Гаркуші, 2013. 236 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. за № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Бюджетний кодекс України. Офіційний вісник України від 13.08.2010., № 59. Стор. 9. Ст. 20-47. URL: <https://data.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 року. 2011. № 13, № 13–14, № 15–16, № 17. Стор. 556. Ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/stru#Stru>
4. Положення про Державну фіскальну службу України: Постанова КМУ від 21.05.2014 р. № 236. Ст. 1507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text>

5. Про акціонерні товариства: закон України від 17 верес. 2008 р. №514-VI // Відомості Верховної Ради України. 2008. № 50–51. Ст. 384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
6. Про банки і банківську діяльність: закон України від 7 груд. 2000 р. № 2121-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 5. Ст. 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст. 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
8. Про вдосконалення діяльності державних органів, роботу державних службовців та підвищення ефективності використання бюджетних коштів: указ Президента України від 11 лют. 2000 р. № 207/2000. Офіційний вісник України. 2000. № 1. Ст. 262. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207/2000#Text>
9. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: закон України від 30 жовт. 1996 р. № 448/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 51. Ст. 292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Про джерела фінансування органів державної влади : закон України від 30 черв. 1999 р. № 783-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 34. Ст. 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-14#Text>
11. Про затвердження Інструкції про статус відповідальних виконавців бюджетних програм та особливості їх участі у бюджетному процесі : наказ М-ва фінансів України від 14 груд. 2001 р. № 574. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0003-02#Text>
12. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2002 р. № 228 . Офіційний вісник України. 2002. № 9. Ст. 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text>
13. Про заходи щодо забезпечення наповнення Державного бюджету та посилення фінансово-бюджетної дисципліни : указ Президента України від 28 лют. 1997 р. № 187/97 Офіційний вісник України. 1997. № 10. Ст. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/97#Text>
14. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування : закон України від 26 черв. 1997 р. № 400/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 37. Ст. 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400/97-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : закон України від 8 лип. 2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
16. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
17. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: закон України від 26 січ. 1993 р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
18. Про Рахункову палату: закон України від 2 лип. 2015 р. № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>

19. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: закон України від 23 лют. 2012 р. № 4452-17 // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 50. Ст. 564. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>

20. Про цінні папери та фондовий ринок : закон України від 23 лют. 2006 р. № 3480-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 31. Ст. 268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

Допоміжна

1. Бюджетний процес в Україні : навч. посіб. / І. П. Лопушинський, Ю. С. Гаврилюк, Я. М. Казюк ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : Грінь Д. С., 2011. 363 с.

2. Лучковська С.І. Фінансове право: навч. посіб. / С.І. Лучковська. – Київ: КНТ, 2010. 296 с.

3. Орлюк О.П. Фінансове право: навч. посіб. / О.П. Орлюк. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.

4. Фінансове право: навч. посіб. / М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, А.О. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Харків: Право, 2010. 288 с.

5. Фінансове право України : навч. посіб./М.П. Кучерявенко, І.Є. Криницький, О.А. Лукашев та ін.; за заг. ред. М.П. Кучерявенка. Х.: Право, 2010. 288 с.

6. Фінансове право: навч. посіб. / М.О. Мацелик, Т.О. Мацелик, В.А. Трипольський, за ред. В.К. Шкарупи. К.: Знання, 2011. 815 с. (Вища освіта XXI століття).

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інституційний Репозитарій Харківського національного університету внутрішніх справ URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>

2. Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/ru>

3. Верховна Рада України. офіційний сайт URL: www.rada.gov.ua

4. Кабінет Міністрів України. офіційний сайт URL: <http://www.kmu.gov.ua>

5. Міністерство фінансів України. офіційний сайт URL: <http://www.minfin.gov.ua>

6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. офіційний сайт URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>

7. Національний банк України. офіційний сайт URL: <http://www.bank.gov.ua>

8. Світовий банк. офіційний сайт URL: <https://www.worldbank.org/>

Офіційний сайт Державної фіскальної служби. офіційний сайт URL: <http://sfs.gov.ua/>